

In international practice the Index of Human Development (HDI) is most often used to characterize the quality of life. Ukraine ranks 84th out of the HDI and belongs to high-growth countries mainly due to higher levels of literacy and lifetime compared to third-world countries. GNI per capita in the country is the lowest among the countries with a high level of development. At the same time special conditions, this can both improve and worsen the quality of life of the population, inherent in each specific region and settlement. Therefore, the task of studying regional features of quality of life appears.

The national methodology for determining the Regional Human Development Index involves an analysis of 33 indicators, grouped in six blocks. The identified groups of factors have a specific impact on the peculiarities of human development in each region. A comparative regional analysis of the quality of life in Ukraine is carried out on the basis of the Concept of Human Development. The role of regions in providing national human development is identified. High rates of population reproduction, social position and education are typical for most of the country's regions. Economic indicators (employment, labour conditions and wages, living conditions) need to be improved. The investigation of quality of life at the regional level will help to eliminate regional disproportions in development and form the state social policy taking into account territorial differences.

Keywords: welfare of the population, Regional Human Development Index, human development, population, quality of life.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2017

УДК 338.46:37

Павленко Олександр Вадимович *

РОЗВИТОК РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ВНЗ: АКТУАЛЬНІ ТРЕНДИ ТА ПРОГНОЗИ

Анотація. В статті систематизовано чинники розвитку ринку освітніх послуг ВНЗ. Узагальнено, що визначальними трендами останнього десятиліття у розвитку системи вищої освіти стали: кількісне зростання університетів світу; стратегії інтернаціоналізації діяльності університетів; посилення уваги держави до сектора вищої освіти; доступність вищої освіти як пріоритет національних політик; рух за підвищення якості вищої освіти, в т.ч. якість освіти дедалі більше стає об'єктом контролю з боку суспільства; підсилення конкуренції і зростаюче розшарування на ринку вищої освіти на провідні вузи та так звані «всі інші». Ринок послуг вищої освіти стає більш зарегульованим, змінюється мотивація суб'єктів ринку в бік задоволення запитів держави.

Ключові слова: державно-приватне партнерство у сфері вищої освіти, кластери науки і освіти, міжнародна конкурентоспроможність ВНЗ.

Вступ. Розвиваючись інноваційно, світова економіка вимагає новацій і від ринку робочої сили і, відповідно, від похідного від нього ринку освітніх послуг.

* Павленко Олександр Вадимович — асистент кафедри економічної кібернетики та маркетингу КНУТД, oleksandr.pavlenko@hotmail.com

Ускладнення техніки і технології, закономірно, призводить до зростання попиту на висококваліфіковані кадри, а значить на вищу освіту. Це, у свою чергу, стимулює розвиток ринку освітніх послуг ВНЗ. З іншого боку, розвиток інформаційних технологій видозмінює сам продукт ринку — освітню послугу. На додаток, міжнародна студентська мобільність втрачає риси самостійної тенденції і стає частиною процесу міжнародного переміщення робочої сили, керованого національними політиками боротьби за таланти як ключовий фактор конкурентоспроможності країн в умовах економіки знань. Ці та інші макроекономічні тенденції змінюють мікроекономіку ринку освітніх послуг ВНЗ, мотиви та бізнес-стратегії діяльності останніх.

Постановка задачі. З позиції розбудови системи вищої освіти в Україні, вибудовування стратегій розвитку вітчизняних ВНЗ за вектором міжнародної співпраці та інтеграції до світового освітнього простору, необхідне системне розуміння сучасних тенденцій розвитку світового ринку освітніх послуг. Важливим є узагальнення статистичних даних і доповідей, представлених ОЕСР, ЮНЕСКО, Інститутом міжнародної освіти США та публікацій щодо розвитку систем вищої освіти в різних країнах світу. Звичайно, в рамках однієї публікації складно охопити всі прояви сучасних тенденцій розвитку ринку вищої освіти, тому метою даної статті є розкрити основні тренди і висвітлити похідні від них прогнози розвитку світового ринку освітніх послуг ВНЗ.

Результати. Мабуть, найпомітнішим трендом останнього десятиліття є саме кількісне зростання університетів світу, наслідками якого стали як підвищення відсотка людей з вищою освітою в структурі населення планети, так і, зокрема, проблеми з контролем якості освітніх послуг. Кількісне зростання відбувається за рахунок розвитку систем вищої освіти в країнах, що розвиваються, що знижує рівень концентрації на світовому ринку послуг вищої освіти, де з'являються нові сильні гравці: країни Близького Сходу і Південно-Східної Азії та Китай, а лідерство США стає все менш очевидним. Як наслідок, проблема міжнародної конкурентоспроможності систем вищої освіти постає на загальнонаціональному рівні і вирішується країнами Заходу шляхом законодавчо-регуляторного стимулювання процесів концентрації на своїх внутрішніх ринках освітніх послуг. Реакцією на зазначену політику розвинених країн стає тенденція розвитку регіональних ринків, так звана регіоналізація на світовому ринку освітніх послуг ВНЗ: країни, що розвиваються, об'єднуються у наднаціональні кластери (як, наприклад, країни Південно-Східної Азії) для підвищення власної міжнародної конкурентоспроможності.

З іншого боку, триваюча транснаціоналізація бізнесу і зростання мобільності робочої сили в світових масштабах вимагають уніфікації освітніх стандартів і програм. Таким чином, розвивається інтернаціоналізація освітніх послуг — їх адаптація до мовних і культурних особливостей регіону (регіонів), відмінного від того, в якому спочатку надавалися (надаються) дані послуги; інтернаціоналізація передбачає адаптацію освітніх послуг ВНЗ для потенційного надання їх практично в будь-якому місці земної кулі.

Напрями розвитку ринку освітніх послуг ВНЗ — як структурно-галузеві, так і географічні — визначаються цілою низкою чинників:

- країни з економікою, що активно зростає, створюють підвищений попит на кваліфіковані кадри і, відповідно, на послуги вищої освіти;
- форсоване зростання економік країн, що розвиваються, викликає супутні проблеми національного рівня (такі, як забруднення навколишнього середовища, проблема забезпечення продуктами харчування і чистою питною водою і т.д.), що вимагає розширення університетських наукових досліджень;
- національні уряди країн, що розвиваються, фінансово і організаційно підтримують створення власних науково-освітніх центрів, а також створення стійких міжнародних зв'язків із західними університетами;
- з насиченого західного ринку освітніх послуг університети країн-лідерів світової економіки просуваються на зростаючий, перспективний ринок країн, що розвиваються, завойовуючи клієнтів популярністю бренду університету;
- західні університети, які відчувають брак місцевих студентів і мають надлишок ресурсів, надають власні площі для вузів з країн, що розвиваються, створюючи тим самим нові форми міжуніверситетського співробітництва;
- поява можливостей перспективного працевлаштування в країнах, що розвиваються, стимулює студентів після закінчення вузу працювати в рідній країні, це знижує мотивацію до студентської мобільності для навчання за кордоном і стимулює розвиток вузів в країнах, що розвиваються.

Зростання популярності освітніх центрів, які стають майданчиком одночасно для багатьох, в т.ч. західних, вузів — особливо помітний тренд на ринку освітніх послуг ВНЗ на Близькому Сході і в Східній Азії. Спільною рисою таких центрів є підтримка їх діяльності урядом і зосередженість наукових досліджень на вирішенні загальнонаціональних проблем (наприклад, в області безпеки продуктів харчування і води), з поступовим розширенням спектру досліджень. Досвід створення та адміністрування таких центрів мають Катар, Об'єднані Арабські Емірати, Сінгапур, Малайзія, Гонконг і Ботсвана [1]. Наприклад, уряд Катару повністю покриває орендні і експлуатаційні витрати для університетів-резидентів такого освітнього центру, Малайзія надає 50 % фінансування. ОАЕ надають землю та інфраструктуру, а університети-резиденти при цьому самі покривають свої орендні і експлуатаційні витрати.

Показовим є приклад Бразилії, яка за урядовою програмою «Наука без кордонів» у 2011 році направила для навчання за кордон 100 000 бразильців; дана програма була припинена у 2015 р. Натомість з 2017 року Бразилією започатковано нову програму, орієнтовану на підтримку інтернаціоналізації бразильських інститутів, а не міжнародної мобільності студентів. [2]

На відміну від країн, що розвиваються, де основною рушійною силою розвитку ринку освітніх послуг ВНЗ за міжнародним вектором є державна підтримка, західні університети (в першу чергу США, Великобританії та Австралії) почали міжнародну експансію без такої підтримки, несучи власні витрати. На відміну від висунутих гасел, їх прагнення вийти за національні кордони і відкривати там кампуси (підрозділи), безумовно, продиктоване пошуком вигоди від глобалізації ринку та міжнародного співробітництва, а не філантропічною потребою заповнити прогалини в системах освіти і дослідженнях у приймаючих країнах, що розвиваються. Наприклад, Уорікський університет (англ. The University of

Warwick — університет в Ковентрі, Великобританія) займається створенням нового кампусу в м.Сакраменто (Каліфорнія), щоб додати цей кампус до свого «портфолію» вже встановлених зв'язків з Університетом Монаша (англ. Monash University — державний університет Австралії) і Міським університетом Нью-Йорка (англ. City University of New York, скор. англ. CUNY) [3]. У планах каліфорнійського кампусу Уорікського університету — розвиватись і до 2031 г. надавати послуги для 6000 студентів [4].

Бізнес-стратегії західних, зокрема американських, вузів спрямовані на залучення не просто окремих студентів з інших країн (аспект студентської мобільності), а на розміщення на власних площах вузів з Азії і Європи. Так Каліфорнійський університет в Берклі ініціював розміщення нового глобального кампусу у себе в Каліфорнії в Річмонд-Бей, а не за кордоном [5, 6]. В даний час в Берклі планується прийняти чотири або п'ять університетів з Азії і Європи в своєму новому кампусі площею 134 акра. Одним з основних аргументів на користь рішення про розміщення кампусу в Каліфорнії, а не за кордоном, стало питання академічної свободи для студентів і персоналу: багато американських викладачів, працюючи за межами Сполучених Штатів, зіткнулися з проблемою обмеження свободи слова, як в аудиторії, так і поза нею. Разом з тим, дана бізнес-стратегія ВНЗ має також і позитивні макроекономічні наслідки, активізуючи приплив іноземних студентів в приймаючу країну (в даному випадку — в США), забезпечуючи ефективність вже існуючої галузі освітніх послуг та підвищуючи трудовий потенціал приймаючої країни.

Закономірним можна вважати прогноз, що з ростом можливостей перспективного працевлаштування в країнах, що розвиваються, все менше студентів пойдуть вчитися в країни Заходу, і це з часом не дасть використувати на 100 % потужності західних вузів. Останні, почавши інтернаціоналізацію власної діяльності без державної підтримки, зуміли переконати уряди своїх країн в необхідності розробки загальнодержавної стратегії і більш активної участі держави в міжнародному співробітництві на університетському рівні.

Таким чином, прогнозується, що розвиток ВНЗ шляхом інтернаціоналізації їх діяльності дедалі більше ставатиме частиною міжнародної політики розвинених країн. При цьому стратегії різних країн вже сьогодні відрізняються пріоритетами: акцентом на підтримку міжнародних університетських досліджень або ж на підтримку освітньої функції університетів. Як приклади двох різних пріоритетів нижче наведені нинішні стратегії Великобританії і Франції.

Так, у Великій Британії пріоритетним каналом для державного впливу на розвиток ВНЗ став сектор університетських наукових досліджень. Як наслідок, у фінансуванні досліджень у Великобританії пріоритети змістились у бік залучення міжнародної участі. Хоча пряме державне фінансування досліджень в грошовому вираженні скоротилося, в останні роки при безпосередній підтримці держави було залучено два великих джерела фінансування — Фонд дослідження глобальних проблем (Global Challenges Foundation) і Фонд Ньютона (Newton Fund). Обидва фонди фінансуються урядом Великобританії (кошти, що інвестуються в дослідницький проєкт Фондом Ньютона, відповідають внеску урядів країн-партнерів), і обидва вони орієнтовані на дослідження, здійснювані на основі міжнародного співробітництва.

Проаналізувавши тенденції розвитку світового ринку освітніх послуг ВНЗ, французький уряд дійшов висновку, що країна відстає від інших розвинутих країн в питаннях інтернаціоналізації і, особливо, в забезпеченні транснаціональної освіти (TNE) [7]. Причиною такого відставання визнана фрагментована система спеціалізованих освітніх і дослідницьких установ країни. Таким чином, в 2013 році університети, вищі школи і дослідницькі центри (такі, як CNRS) було об'єднано в дослідницькі кластери. Результатом такого об'єднання стало формування єдиної дослідницької політики та координація освітньої стратегії на більш високому — регіональному, а не на інституційному рівні (так званий COMUE) [8]. В результаті з'явився Paris-Saclay — відомий університетський центр знань, з великим кампусом і високою концентрацією дослідницьких інститутів, що змагається тепер з Лондоном і Бостоном [9]. Також в результаті державної політики останніх років в кожному з 13 регіонів Франції тепер є принаймні один освітньо-дослідницький кластер [10]. В рамках державної політики інтернаціоналізації під Францією були введені нові правила отримання візи і спрощені адміністративні вимоги для іноземних студентів. На відміну від попередньої політики пріоритету французької мови, збільшено кількість курсів, які викладаються англійською мовою і кількість уроків французької мови для іноземних студентів не-франкофонів. [11].

Вплив політичного фактору на розвиток ринку освітніх послуг посилюється: університети стають активними провідниками державної політики у міжнародній сфері. Так китайські університети інтернаціоналізуються у багатьох напрямках, але Африці приділяється особлива увага. Водночас країнами, які вважаються найбільш відкритими (в частині політики, що сприяє міжнародним обмінам та інтернаціоналізації), в останні роки стали Австралія, Німеччина, Великобританія, Малайзія, Німеччина і Китай [12].

Політичне коріння має і тренд розвитку ринку освітніх послуг ВНЗ в напрямку демократизації цін на послуги вищої освіти. Доступність вищої освіти підкреслюється як пріоритет національної політики в багатьох країнах. Зниженню середньо ринкових цін сприяє і зростання пропозиції послуг на ринку. Так Андреас Шлейхер, керівник освіти ОЕСР, відзначає, що Китай тепер відкриває еквівалент нового університету кожного тижня. [13]

З причини стрімкого зростання кількості університетів та числа пропонованих університетами навчальних програм з'явився і поширився у багатьох країнах рух за підвищення якості вищої освіти. Уряди країн чинять тиск на університети, щоб вони були актуальними і відповідали потребам суспільства. Важливо відзначити не лише посилення зазначеного тиску, але і зміну акцентів: якщо десять років тому державний вплив спонукав університети до розширення програм прикладних досліджень і доступності вищої освіти як такої, то останнім часом уряд активніше опікується поліпшенням можливостей працевлаштування випускників. В Індії, наприклад, після опитування роботодавців було виявлено, що тільки 7% індійських інженерів-випускників (професія, що, як вважається, є перспективною та затребуваною роботодавцями), готові до роботи за фахом. Навички, рівень яких виявився низьким, включають як рівень володіння англійською мовою, так і здатність впроваджувати інновації, застосо-

вуючи набуті теоретичні знання для вирішення практичних задач. [14] Дана проблема є особливо значущою з огляду на те, що згідно з прогнозами в Індії у 2025 р. буде найбільше число студентів у світі, що становитиме близько 119 мільйонів. [15]

З причини масштабності і суспільної значущості, проблема забезпечення якості освіти вийшла за межі виключних компетенцій органів влади: якість освіти дедалі більше стає об'єктом контролю з боку суспільства. Механізмом такого контролю стала неупереджена експертиза та авторитетні дослідження, які проводяться з визначеною періодичністю й покликані зорієнтувати учасників ринку щодо якості освітніх послуг. The Times Higher Education тепер публікує рейтинг, заснований на опитуванні роботодавців [16], в той час як QS розробила рейтинг зайнятості, заснований на п'яти критеріях: репутація роботодавця, результати випускників, партнерські відносини з роботодавцями, зв'язок між роботодавцем і студентом та рівень зайнятості випускників. [17]

Посилення уваги до якості освіти, в свою чергу, спричиняє зростаюче розшарування на ринку вищої освіти на провідні вузи та так звані «всі інші». Показово, що Китай використовує Проект 9851 і С-92 для визначення лідерів і виділення лівової частки ресурсів для них: ті китайські університети, які потрапили до рейтингу С-9, отримують десять відсотків від усього бюджету, виділеного на систему вищої освіти країни. Це стимулює конкуренцію за бюджетні кошти і підвищує якість системи вищої освіти країни в цілому. В результаті чотири китайські вузи вже потрапили до світового рейтингу Топ-200 рейтингу The Times Higher Education [18].

Політика «підтримки найкращих» дедалі більше розповсюджується не лише на вузи, а й на самих студентів. Розширюються можливості отримання державного фінансування освітніх послуг для талановитих студентів-іноземців і подальшої їх адаптації в приймаючій країні. Ринок освітніх послуг в розвинутих країнах дедалі більше розглядається як інфраструктурна складова ринків високотехнологічних товарів і як сфера, що забезпечує конкурентоспроможність економіки країни в цілому, а тому є інструментом державної політики.

Висновки. Таким чином, визначальними трендами останнього десятиліття у розвитку системи вищої освіти стали: кількісне зростання університетів світу; стратегії інтернаціоналізації діяльності університетів; посилення уваги держави до сектора вищої освіти; доступність вищої освіти як пріоритет національних політик; рух за підвищення якості вищої освіти, в т.ч. якість освіти дедалі більше стає об'єктом контролю з боку суспільства; підсилення конкуренції і зростаюче розшарування на ринку вищої освіти на провідні вузи та так звані «всі інші».

Тенденції розвитку світового ринку освітніх послуг ВНЗ у більшості своїй є похідними, залежними від потреб і трендів розвитку ринку робочої сили. Гло-

¹ Проект 985 — проект з розвитку системи вищої освіти у Китаї, запропонований колишнім головою НР Цзян Цземінем на святкуванні 100-ї річниці Пекінського університету 4 травня 1998 року (позначення року і місяця 98-5. Основна мета проекту — при співпраці з місцевою владою вивести на світовий рівень кілька провідних університетів Китаю

² Ліга С9 — альянс з дев'яти елітних вузів Китаю, аналогічний Групі "Рассел" у Великобританії, групі вісім в Австралії та Лізі Плюща в США.

балізація ринку праці і збільшення міжнародних потоків трудової міграції викликали рефлексію на ринку освітніх послуг: з'являються і стають дедалі більш популярними різні стратегії інтернаціоналізації діяльності університетів. В країнах, що розвиваються, інтернаціоналізація національних вузів — в т.ч. шляхом відкриття кампусів (філіалів) за кордоном, міжнародних наукових досліджень і співпраці університетів з промисловістю — розуміється як альтернатива міжнародній мобільності студентів.

Зростання ролі університетів у суспільстві закономірно спричиняє посилення уваги держави до сектора вищої освіти. Як наслідок, розробка стратегій з розвитку та управління міжнародною взаємодією університетів все частіше відбувається на національному та регіональному рівнях.

Також й інтернаціоналізація світового ринку освітніх послуг ВНЗ тісно пов'язана з посиленням впливу держави (п'ять років тому — країн, що розвиваються, а зараз — і розвинених країн Заходу), формуванням національних стратегій міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти та університетських досліджень. Наслідком цього стає посилення прямої (як у Франції) або непрямої (як у Великобританії — через створення фінансової інфраструктури для залучення університетами недержавного фінансування) державної підтримки університетів. Ринок послуг вищої освіти внаслідок інтернаціоналізації стає більш зарегульованим, змінюється мотивація ВНЗ як суб'єктів ринку в бік задоволення запитів держави, а не безпосередніх споживачів — студентів та їх майбутніх роботодавців.

Література

1. Investing in education hubs. Local support is key [Electronic source] // University World News. RSS. (Qatar, United Arab Emirates, Singapore, Malaysia, Hong Kong and Botswana) — Access mode : www.universityworldnews.com/article.php?story=20150128085234959&query=branch
2. Brazil unveils new HE internationalization scheme. [Electronic source]. — Access mode : <https://thepienews.com/news/brazil-unveils-he-internationalisation/>
3. Warwick announces California campus plan. [Electronic source] // Times Higher Education (THE). May 27, 2015. — Access mode : www.timeshighereducation.co.uk/news/warwick-announces-california-campus-plan/2018528.article
4. Warwick takes forward partnership with goal of Californian campus. [Electronic source] // «News & Events.» — Access mode : www2.warwick.ac.uk/newsandevents/pressreleases/warwick_takes_forward/
5. Public Affairs, UC Berkeley [Electronic source] | October 30, 2014. July 9, 2015, and Public Affairs. «Berkeley Global Campus: a new, bolder vision for Richmond Bay.» Berkeley News. July 09, 2015. — Access mode : <http://newscenter.berkeley.edu/2014/10/30/berkeley-global-campus/>;
6. Berkeley plans to build a global campus, 10 miles from home — University World News. [Electronic source] // RSS. — Access mode : www.universityworldnews.com/article.php?story=20150123161958854&query=branch
7. French government calls for new strategy for transnational education. [Electronic source] // ICEF Monitor. Market intelligence for international student recruitment. January

25, 2017. — Access mode : <http://monitor.icef.com/2016/10/french-government-calls-new-strategy-transnational-education/>.

8. France Shapes its Higher Education and Research system into 25 clusters. [Electronic source] // Ministry of National Education (2016), p 3. — Access mode : http://cache.media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/COMUE/22/7/France-Higher-Education-Research-25_clusters-2015_496227.pdf

9. Coughlan S. France plans elite top-10 mega-university. [Electronic source] / S. Coughlan // BBC News. December 10, 2014. — Access mode : www.bbc.co.uk/news/business-30347441

10. Michael H. Implementation and Initial Analysis of a Laboratory-Based Weekly Biosurveillance System, Provence-Alpes-Côte d'Azur, France. / Huart, Michael, Gabriel Bedubourg, Cédric Abat, Philippe Colson, Jean Marc Rolain, Hervé Chaudet, Pierre Edouard Fournier, Didier Raoult, and Xavier DeParis. // Emerging Infectious Diseases. — 2017. — № 23 (4). — P. 582-89.

11. More English instruction slated for France. [Electronic source] // ICEF Monitor — Market intelligence for international student recruitment. April 04, 2014. — Access mode : <http://monitor.icef.com/2013/06/more-english-instruction-slated-for-france>.

12. The shape of global higher education: international mobility of students, research and education provision. (The British Council study, 2016) [Electronic source]. — Access mode : https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/f310_tne_international_higher_education_report_final_v2_web.pdf

13. China opens a new university every week [Electronic source] // BBC News — Access mode : www.bbc.co.uk/news/business-35776555

14. Only 7 per cent engineering graduates employable: What's wrong with India's engineers? [Electronic source] // India Today — Access mode : <http://indiatoday.intoday.in/education/story/engineering-employment-problems/1/713827.html>

15. India shifting focus to education quality. [Electronic source]. — Access mode : <http://monitor.icef.com/2016/03/india-shifting-focus-to-education-quality/>

16. Best universities for graduate jobs: Global University Employability Ranking 2016. [Electronic source]. — Access mode : <https://www.timeshighereducation.com/student/best-universities/best-universities-graduate-jobs-global-university-employability-ranking>

17. QS Graduate Employability Rankings 2017 — Overview. [Electronic source]. — Access mode : <http://www.qs.com/qs-graduate-employability-rankings-2017-overview/>

18. The Times Higher Education World University Rankings 2016-2017 (list the 980 top universities in the world) [Electronic source]. — Access mode : https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats

References

1. «Investing in education hubs — Local support is key — University World News.» RSS. Accessed December 05, 2017. <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=20150128085234959&query=branch>.

2. News, The PIE. «Brazil: government unveils new HE internationalisation scheme.» RSS 20. Accessed December 05, 2017. <https://thepienews.com/news/brazil-unveils-he-internationalisation/>.

3. «Warwick announces California campus plan.» Times Higher Education (THE). May 27, 2015. Accessed December 05, 2017. <http://www.timeshighereducation.co.uk/news/warwick-announces-california-campus-plan/2018528.article>.

4. «News & Events.» Warwick takes forward partnership with goal of Californian campus. Accessed December 05, 2017. https://www2.warwick.ac.uk/newsandevents/pressreleases/warwick_takes_forward/.

5. Public Affairs, UC Berkeley | October 30, 2014 July 9, 2015, and Public Affairs. «Berkeley Global Campus: a new, bolder vision for Richmond Bay.» Berkeley News. July 09, 2015. Accessed December 05, 2017. <http://newscenter.berkeley.edu/2014/10/30/berkeley-global-campus>.

6. «Berkeley plans to build a global campus, 10 miles from home — University World News.» RSS. Accessed December 05, 2017. <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=20150123161958854&query=branch>.

7. «French government calls for new strategy for transnational education.» ICEF Monitor — Market intelligence for international student recruitment. January 25, 2017. Accessed December 05, 2017. <http://monitor.icef.com/2016/10/french-government-calls-new-strategy-transnational-education/>.

8. *France Shapes its Higher Education and Research system into 25 clusters*. Ministry of National Education Report. 2016. Accessed December 5, 2017. http://cache.media.enseignementsup-recherche.gouv.fr/file/COMUE/22/7/France-Higher-Education-Research-25_clusters-2015_496227.pdf.

9. Coughlan, Sean. «France plans elite top-10 mega-university.» BBC News. December 10, 2014. Accessed December 05, 2017. <http://www.bbc.co.uk/news/business-30347441>.

10. Huart, Michael, Gabriel Bedubourg, Cédric Abat, Philippe Colson, Jean Marc Rolain, Hervé Chaudet, Pierre Edouard Fournier, Didier Raoult, and Xavier Deparis. «Implementation and Initial Analysis of a Laboratory-Based Weekly Biosurveillance System, Provence-Alpes-Côte d'Azur, France.» *Emerging Infectious Diseases* 23, no. 4 (2017): 582-89. doi:10.3201/eid2304.161399.

11. «More English instruction slated for France.» ICEF Monitor — Market intelligence for international student recruitment. April 04, 2014. Accessed December 05, 2017. <http://monitor.icef.com/2013/06/more-english-instruction-slated-for-france>.

12. *The shape of global higher education: international mobility of students, research and education provision*. Publication. (The British Council study, 2016) Accessed December 5, 2017. https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/h002_transnational_education_the_ihe_report_final_web_2.pdf.

13. Schleicher, Andreas. «China opens a new university every week.» BBC News. March 16, 2016. Accessed December 05, 2017. <http://www.bbc.co.uk/news/business-35776555>.

14. Chakrabarty, Roshni. «Only 7 per cent engineering graduates employable: What's wrong with India's engineers?» July 13, 2016. Accessed December 05, 2017. <http://indiatoday.intoday.in/education/story/engineering-employment-problems/1/713827.html>

15. «India shifting focus to education quality.» ICEF Monitor — Market intelligence for international student recruitment. May 20, 2016. Accessed December 05, 2017. <http://monitor.icef.com/2016/03/india-shifting-focus-to-education-quality/>.

16. «Best universities for graduate jobs: Global University Employability Ranking 2017.» Times Higher Education (THE). November 20, 2017. Accessed December 05, 2017. <https://www.timeshighereducation.com/student/best-universities/best-universities-graduate-jobs-global-university-employability-ranking>.

17. «QS Graduate Employability Rankings 2017 — Overview.» QS. December 04, 2017. Accessed December 05, 2017. <http://www.qs.com/qs-graduate-employability-rankings-2017-overview/>.

18. «World University Rankings.» Times Higher Education (THE). September 23, 2016. Accessed December 05, 2017. https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2017/world-ranking#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/stats.

РАЗВИТИЕ РЫНКА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ ВУЗОВ: АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПРОГНОЗЫ

А.В. Павленко, ассистент кафедры экономической кибернетики и маркетинга
ГВУЗ «Киевский национальный университет технологий и дизайна»

Аннотация. В статье систематизированы факторы развития рынка образовательных услуг вузов. Сделаны выводы, что определяющими трендами последнего десятилетия в развитии системы высшего образования стали: количественный рост университетов мира; стратегии интернационализации деятельности университетов; усиление внимания государства к сектору высшего образования; доступность высшего образования как приоритет национальной политики; движение за повышение качества высшего образования, в т.ч. качество образования все больше становится объектом контроля со стороны общества; усиления конкуренции и растущее расслоение на рынке высшего образования на ведущие вузы и так называемые «все остальные». Рынок услуг высшего образования становится более зарегулированным, меняется мотивация субъектов рынка в сторону удовлетворения запросов государства.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство в сфере высшего образования, кластеры науки и образования, международная конкурентоспособность вуза.

MARKET DEVELOPMENT OF HIGH EDUCATION SERVICES: ACTUAL TRENDS AND FORECASTS

Alexander V. Pavlenko,
Assistant, Department of Economic
Cybernetics and Marketing
SHEI “Kyiv National University of
Technology and Design”

Abstract. The author systematizes the development factors of the market for higher education services. It is concluded that the determining trends of the last decade in the development of the system of higher education are: the quantitative growth of universities in the world; strategy for the internationalization of university activities; increased public attention to the higher education sector; access to higher education as a national policy priority; The movement for improving the quality of higher education, incl. the quality of education is increasingly becoming the object of control by society; increased competition and a growing stratification in the higher education market for leading universities and so-called «all the rest.» The market for higher education services is becoming more regulated, the motivation of market subjects is changing towards satisfying the state's requests.

Key words: public-private partnership in higher education, clusters of science and education, international competitiveness of the university.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2017